

Ha aparegut el llibre "Els noms de lloc de Catalunya, original de Pere Balañà, professor de l'Institut de Batxillerat de Cardedeu

Pere COMAS

(1966) i "Toponímia catalana - Asaig de bibliografia" (1975).

L'historiador i arabista, professor de l'Institut de Batxillerat de Cardedeu, en Pere Balañà i Arabia va publicar (desembre 1989) el llibre "Els noms de lloc de Catalunya", el nº 5 de la col·lecció "Població i Territori" que edita la Generalitat de Catalunya.

A la coberta s'hi publica un fragment del mapa "Catalonia" de Willem Janszoon Blaeu, una fulla de 57 per 65 cms., impresa a Amsterdam, l'any 1635, formant part de l'obra "Theatrum Orbis Terrarum sive Atlas novus", l'atlas de tot el món més complet i fidel de la seva època publicats fins llavors; i després de la portada una dedicatòria que diu: "Als qui estimeu la nostra terra i la nostra llengua. Els noms de lloc de Catalunya reflecteixen ambdues realitats".

Els altres llibres de toponímia

Ja hi havia diversos llibres de toponímia, però, segurament que no n'hi havia cap que tractés de totes les poblacions que són capitals municipals, com el que ha escrit el professor Pere Balañà.

Fins ara, els llibres dedicats a la toponímia catalana eren: "Un estudi de Toponímia catalana", escrit per Salvador Sanpere i Miquel, l'any 1879, premiat per l'"Associació d'Excursions de Catalunya". El Dr. Josep Barlet i Jovany (1844-1904) en els seus "Orígenes històrics de Catalunya" (1897) també tracta de la toponímia de moltes poblacions. I el filòleg Joan Corominas en els seus "Estudis de toponímia catalana 1970" i en el seu "Diccionari etimològic i complementari de la Llengua catalana", en 8 volums (1980-1989) també ens dona l'origen dels noms de la majoria de les poblacions catalanes. I també n'inserta l'etimologia el "Diccionari Català-Valencià-Balear", l'obra començada per Mn. Antoni Alcover (1862-1932) i acabada per Francesc de B. Moll, l'any 1964. A la "Gran Enciclopèdia catalana" i a la "Gran Geografia comarcal de Catalunya" s'hi publica la toponímia de la majoria de les poblacions. I n'Enric Moreu-Rey també ha publicat "Els noms de lloc: Introducció a la toponímia"

És un llibre inèdit

Però, una obra manual, senzilla i assequible, que porti l'etimologia de totes les capitals dels municipis de Catalunya, no s'havia publicat fins ara. El llibre de Pere Balañà, doncs, és un llibre inèdit, com diu Antoni M. Badia i Margarit en el pròleg que encapçala el seu contingut, puix reuneix, amb la relació de tots els municipis catalans, les seves respectives etimologies, cosa que, fins avui, no s'havia aplegat. I diu el Dr. Badia que no havíem tingut, fins ara, una obra que s'hi assemblés, encara que s'hauria de continuar amb els noms de lloc que no són caps de municipi. I acaba el Dr. Badia adreçant un "Benvingut sigui" a aquest primer intent de tipologia toponímica de Catalunya.

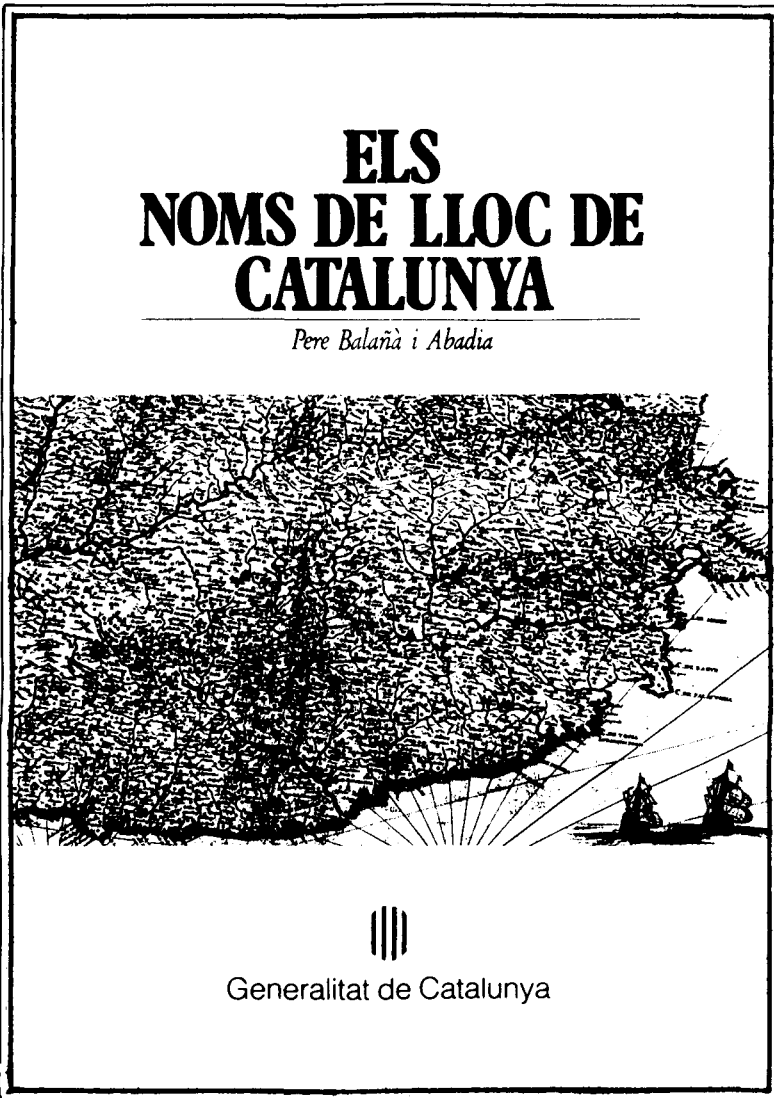
41 comarques i 940 topònims

El llibre consta de tres parts: Després del pròleg, de la introducció i de la guia metodològica, segueix la part fonamental "Els noms de lloc de les capitals municipals de Catalunya", on s'hi inserta l'etimologia dels 940 topònims classificats per comarques, començant per l'Alt Camp i acabant pel Vallès Oriental, comprènent-hi també les tres comarques —l'Alta Ribagorça, el Pla de l'Estany i el Pla d'Urgell— instituïdes per la Llei que estableix l'organització comarcal de Catalunya, del 16 de març del 1988.

A cada comarca s'hi inclouen els seus corresponents municipis 68 a la comarca de l'Alt Empordà, però només 3 a la de l'Alta Ribagorça, endemés de les notes i els gràfics. Un gràfic està referit al sector etimològic, amb faixes més o menys amples, que corresponen al substrat ibèric, al llatí, a l'àrab i a les llengües germàniques; i un altre gràfic corresponent al sector semàntic, amb barres més o menys llargues, segons hi hagi a la comarca més o menys topònims que provinguin de muntanyes, de rius, del terreny, de l'hàbitat, de la vida, de la milícia o dels patronímics,...

Els municipis del nostre Vallès

A cada municipi hi va la seva numeració (41, 08; 186, és la de Cardedeu: Comarca 41; 08, el número comarcal per ordre alfabètic, i el 186, el número d'ordre alfabètic entre tots els municipis de Catalunya), la seva configuració, etimologia, classificació i bibliografia. Resumim la part dedicada al nostre Vallès, inserint l'etimologia dels seus 43 municipis: **Aiguafreda** ("aqua" i "frigida"). **L'Ametlla del Vallès** (de l'àrab "Ibn Migtala" i del llatí "vallense"). **Bígues i Riells** (de l'àrab "(al-) bigea" i del llatí "revellós"). **Caldes de Montbui** (de "caldas" i "monte bovino"). **Campins** (d'etimologia incerta); l'any 878 és esmentat "Vila Campinos". **Canovelles** (de "casas" i "novellas"). **Canoves** (de "casas" i "novas"). **Cardedeu** (del cèltic "cariu" (?) = penyal, roca). **Castellcir** (de "castellu" i de l'àrab "(as-)sirb", **Castellterçol** (de "castellu" i "tertiolu"). **Fogars de Montclús** (de "filicarius", "monte" i "cluse"). **Les Franqueses del Vallès** (del germànic "frank" = "lliure" i de "vallense"). **La Garriga** (de "karr" = "garriga"). **Granera** (de "granaria"). **Granollers** (del llatí "ranucula" i el sufix "-arios"). **Gualba** ("aqua" i "alba"). **La Lagosta** (de "lacusta"). **Lliçà d'Amunt** (de "Licianus", nom propi de persona, i de "monte"). **Lliçà de Vall** (de "Licianus" i de "valle"). **Llinars del Vallès** (de l'àrab "(al-)inàr" = "figueres" i de "vallense"). **Martorelles** (de "marthyretula"). **Mollet del Vallès** (de "molletu" i de "vallense"). **Montmany-Figueró** (de "monte" i "magno" i de "ficaria"). **Montmeló** (de "monte" i de "melonum" = "dels teixons"). **Montornès del Vallès** (de "monte", de Turonensis" i de "vallense"). **Montseny** (de "monte" i de "signi"). **Parets del Vallès** (de "parietes" i de "vallense"). **La Roca del Vallès** (de "roca" i de "vallense"). **Sant Antoni de Vilamajor** (d'"Antonius", de "villa" i de "maiore"). **Sant Celoni** (del llatí "Celedonius"). **Sant Esteve de Palautordera** (de "Stephanis", de "palatium" i de "turdaria"). **Sant Feliu de Codines** (del nom propi "Felices" i de "cotinas"). **Sant Fost de Campsentelles** (de "Faustus", de "campu" i de "scintillas"). **Sant Pere de Vilamajor** (de "Petrus", de "villa" i de "maio-

Portada del llibre de Pere Balañà

re". **Sant Quirze de Safaja** (de "Quirici", nom de persona, i de "opsa fagea" = la pròpia fageda). **Santa Eulàlia de Ronçana** (d'"Eulàlia" i d'"Aurantiana", noms de persona). **Santa Maria de Martorelles** (de "Sancta Maria" i de "martyretula"). **Santa Maria de Palautordera** (de "Sancta Maria", de "palatium" i de "turdaria"). **Tagamanent** (de "tago" = muntanya (?) i de "mag" = gran). **Vallgorguina** (de "valle" i de "Gregoria", nom de persona). **Vallromanes** (de "valle" i de l'àrab "(ar-)rumman" = de les magranes). **Vilalba Sasserra** (de "villa", "alba" i de "(ip) sa serra"). **Vilanova del Vallès** (de "villa nova" i de "vallense" = de la vall.

Els mapes i l'índex dels municipis

catalans

A la segona part de l'obra s'hi publiquen cinc mapes amb les 41 comarques de Catalunya: un corresponent al "substrat" (llengua suplantada per una altra a conseqüència de conquesta, l'ibèric, el cèltic; un altre amb els topònims que provenen d'etimologia llatina, un altre amb els d'etimologia àrab, un amb els topònims derivats de muntanyes i rius, i el darrer amb els noms procedents del sector humà.

Després de la bibliografia, ve la tercera part, amb l'índex alfabètic dels 940 topònims dels municipis catalans, amb la seva comarca, i la pàgina on es descriu, començant per l'Abella de la Conca (al Pallars Jussà) i finalitzant per Xerta (al Baix Ebre), constituint encara la doble entitat de Vila-seca i Salou (al Tarragonès) un sol municipi.

Una tiorba sonà a Marata

El Primer Concert del 90 que anunciarem s'interpretaria a Marata, en el qual s'escollirà al grup de vent Octet de Barcelona, els que hi assistirem i novament emplenarem la romànica església de Santa Coloma quedarem sorpresos per culpa de la passa de grip ja que a un dels components l'havia causat la baixa, que motivà un canvi de concert pel d'un instrument curiós de corda com és la tiorba.

Segons la Gran Enciclopèdia Catalana, és un instrument greu de la família del laúd, precedent immediat del "chitarra" romà, que aparegué el segle XVI i que, com ells, desaparegué al final del segle XVIII.

La tiorba és laúd barroc, guitarra romàntica, d'una presència un

xic exòtica, que la polsà amb molta pulcritud el concertista uruguaià Ferran Quiroga i López que porta quinze anys d'estada a Catalunya, parla bé el català, però molt més bé féu sonar en el seu recital, les vint-i-sis cordes.

Quiroga és un músic que ha dedicat els seus estudis a la investigació de la tècnica i interpretació de música escrita per a instruments de corda polsada; interpretà obres de Robert de Visée, Jan Antonin Losy i de Silvius Leopold Weis. Ha participat en els festivals internacionals de Berlín, Finestret, Avingnon, Bratislava, Ciutatella, Setmanes catalanes de París... Ha actuat amb els guitarristes de fama mundial, com David Russell, Yojimi Ota i Yves Storm, també ha fet duets amb

els flautistes Claudi Arimany, Bernat Castillejo, Gerard Garcin i Judit Pearce i amb el percussionista alemany Sigfried Fink... i és professor de Grau Superior de guitarra, actualment exerceix en el Conservatori Professional de Sabadell.

A cada concert es dona una làcònica informació per mossèn Cardús la del passat concert, com si no passés el temps, ens descobrí que fa 17 anys se celebrà el primer dels Concerts a Marata, en ells, precisament en els 74 que portem, s'ha tingut l'oportunitat d'escoltar escollida música per solistes i petits grups, no gaire o gens promocionats oficialment en concerts o festivals de primera línia, avui, pomposament pregonem que Una tiorba sonà a Marata.

CONCURS Plaça Gran

En el número del proper dijous dia 8 de febrer es publicarà una llista de guanyadors del concurs de dibuix i del concurs literari, així com el primer treball premiat de cada especialitat.

Durant les següents setmanes publicarem successivament els treballs de tots els guardonats.

En el número vinent s'anunciarà igualment el lloc i el dia en que s'exposaran els dibuixos seleccionats.